

कृषीवलु

या चित्रपटाची पाश्वर्भूमी जरी मुस्लिम असली तरी खरे तर ती वैशिक आहे हे लक्षात घेणे गरजेचे. हा चित्रपट एका पातळीवर आत्मभानाचा आहे आणि दुसऱ्या पातळीवर निरागसतेचा आहे आणि हेच लक्षात घेऊन मृणाल सेन यांनी अत्यंत साधेपणाने तो चित्रित केला आहे. कौशिक सेन यांनी मेहेर रंगवताना आपल्यातीली सर्व निरागसता आपल्या डोळ्यात उत्तरवली आहे. त्याचे कौतुक करावे तिकेथे थोडे. पण पुढी एकदा नंदिता दास! मृणाल सेन त्यांच्या नायिकांच्या बाबतीत खूपच चोखंदळ आहेत. प्रत्येक अभिनेत्री त्या भूमिकेला किती न्याय देऊ शकेल, त्यांच्या मनातल्या तिच्या चित्राला किती न्याय देऊ शकेल या बाबतीत खूपच चोखंदळ आहेत. प्रत्येक अभिनेत्री त्या भूमिकेला किती न्याय देऊ शकेल, त्यांच्या मनातल्या तिच्या चित्राला किती न्याय देऊ शकेल या बाबतीत खूपच चोखंदळ आहेत. त्यांना नंदिता दास हिने पूर्ण न्याय दिला आहे.

स्त्री

आत्मभान, तिचा स्वाभिमान तिचे सौंदर्य किंतु खुलवतो याचे जीवंत उदाहरण म्हणजे अमार भुवन मध्यांती नायिका सकिना(नंदिता दास)!

चित्रपट सुरु होतो एक प्रचंड मोरुगा लांग शॉटचे. दुवरुन एक मोटर सायकल येते आहे. एक शोकरी आणि त्याचा मुलांना नजर रोखून पहात आहेत. जरी मोटर सायकल जवळ येते, तसेही मुलांचे डोले विस्फारतात! त्याच्या डोळ्यात ती मोटर सायकल उसते. इतकी की झांपेतुसुद्धा तो ती मोटर सायकल चालवतो. इथे निरागसता आपल्याला घिडते.

मृणाल सेन यांनी या चित्रपटात अगदी साथी, सरलसौट निवेदन शैली वापरती आहे. पटकथा त्यांना माघे पुढे केलेली नाही याचे कारण पुढी एकदा चित्रपटाच्या कथेचा विषय. एका गावातील अत्यंत साध्या कुंतुंबाच्या निरागसतेची कीहणी आहे. गंतं म्हणजे ही निरागसता चित्रपटाच्या प्रत्येक फ्रेममधून ओसांडत रहाते अन छाचे श्रेय मृणाल सेन यांनाच आणि त्यांच्या नटनां.

सकिनाचे पहिले लग्न नूरांशी झालेले असते. त्यावेळी त्यांच्या आर्थिक परिस्थितीत फासरे अंतर नसते. नेहमी होते तसे कोणीतरी नूचे आणि त्यांच्या घरच्यांचे कान भरतो आणि सेवाटी नूर आणि सकिनाचा तलाक होतो. गावातल्या पंचायती समोर दोन्ही कुंतुंबांनी एकमेकांना जे काही दिले असेल त्याचा हिशेब होतो आणि सर्व गोटी एकमेकांना परत केल्या जातात. नूरांचा मनात खदखदत असलेल्या अपराधीणाच्या भावनेतून तो सोंवाच्या एका दिग्नियाची नोंदवत करीत नाही आणि तो दागिना सकिनाकडे राहतो. ती तो दागिना कधीच वापरत नाही पण एका सुदर लाकडी पेटीत तो बंद करून ठेवते.

नूचे दुसरे लग्न होते, तसेच सकिनाचेसुद्धा मेहेरशी लग्न होते. नूर आखाती देशात जाऊन मेहरवन करून भरपूर पैसे कमावतो नी गावी परत येतो. मेहेर मात्र चांच अंमेहनत करूनही कुंतुंबाला पुरेसे काही देऊ शकत नाही. अर्थात करूनही कुंतुंबाला तांबीच्यांचे तकार करीत नाही. तिचे मेहरवन निरतिशय प्रेम आहे. आनंदी रहायला काय लागते? ती त्या आपुच्या संसारातसुद्धा खूप सुवीची आहे. त्यांना तीन मुले झाली आहेत.

नूचे परत आल्यावर मेहेरशी त्याची भेट होते. तसाही मेहेर त्याचा नातेवाईक असतो. तो सकिनाला भेटतो. तिच्या मुलाला भेटतो. त्या पोराला नूची मोटसायकल जाम आवडली आहे. नूर त्याला मोटसायकल वर फिरायता नेतो. एका लहानमुलाचे साधेसुधी स्वप्न.

सकिना मेहरकडे घरात ट्रांझेस्टर रेडियो हवा म्हणते, गावी एकत ती काम करू शकेल, तिला कंठाचा येणार नाही अशी तिची साधी

इच्छा. एक ट्रांझेस्टर तो काय, पण त्याचे पैसेसुद्धा मेहेरला उधार घावत लागतात. पण तो पैसे उधार घेतो, सकिनाची इच्छा पूर्ण करतो, तिला चोळी घागरा घेतो, मुलाला

कविता हा अतिशय जिह्वाव्याचा विषय. त्यामुळे कवितेचा विषय आला की साहजिकच मन बालपणापर्यंत मागे जातं आणि बालपण आलं की कोकण आलं. खरं तर कोकणी माणसू कुरेही गेला तरी त्याच्याआतून कोकण दूर होणं अशक्यच. कोकणाची संस्कृती, कोकणाचा मेवा आणि अर्थातच कोकणाचा सांस्कृतिक ठेवा या सगळ्यांचा कोकणी माणसाच्या जडणघडणीत महत्वाचा वाटा असतो. कोकणाला साहित्यिकांचीही एक समृद्ध परंपरा आहे. त्यात ज्या कवींचं नाव अग्रक्रमाने घ्यावंत लागेल त्या आमच्या चिं. त्र. खानालकरांबद्दल अर्थात आरती प्रभू यांच्याबदलच्याच एका पुस्तकाचा आज परिचय करून देणार आहे.

नक्षत्रांचे देणे देणारा कवी - भारती प्रभू

खरं तर हे पुस्तक म्हणजे माधवी वैद्य यांच्या पीएच.

डॉ. चा. प्रवंध. त्यात काही प्रामाणत पुलरेखान करून माधवी वैद्य यांचे सहकारी व मांगदंसक मंडळीच्या आग्राहामुळे तो पुस्तक रूपात आला आणि एक उम खविजिना आपल्या हातात लागला आहे.

आपरी प्रभू अर्थात चिं. त्र. खानोलकर यांचे आमच्या कुडाळशी खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

मग काही काळ सावंतवादी.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.

कुडाळच्या खूप जवळच नात. त्याचा जम 'बागलांची राहे' अंडे झाला आणि वैगुर्यात आहे. त्याची काळ ते वास्तव्याला होते.